

Bekjempelse av menneskehandel knyttet til den humanitære krisen som følge av krigen mot Ukraina

Etiske retningslinjer for førstelinjepersonell

Som i enhver større krise eller humanitær nødsituasjon krever krigen mot Ukraina og den påfølgende massive fordrivelsen mobilisering av myndigheter, sivilsamfunn, næringsliv og andre organisasjoner og enkeltpersoner i innsatsen for å støtte og hjelpe sårbare mennesker. Selv om de drives av gode intensjoner, kan noen, særlig nye, sivilsamfunnsorganisasjoner, frivillige og andre støttespillere mangle kunnskap og erfaring om konteksten, blant annet når det gjelder risikoen for menneskehandel. Dette notatet foreslår noen viktige tiltak som førstelinjeaktører kan iverksette for å sikre at deres ansatte er bevisstgjort om risikoen for menneskehandel og ikke utilsiktet bidrar til å til å sette de som skal motta hjelp, eller egne kolleger, i fare.

Risikoforståelse

For å kunne planlegge og forberede responsen, er det avgjørende at ledelsen og de ansatte i en organisasjon har kunnskap om menneskehandel, hvordan det kommer til uttrykk i deres virksomhetsområde, den nasjonale/lokale responsen mot menneskehandel og de respektive aktørene, inkludert en nasjonal koordinator mot menneskehandel, en rapportør eller tilsvarende mekanismer, samt spesialiserte politienheter, sivilsamfunnsorganisasjoner og hjelpelinjer.

“ **Det er avgjørende at ledelsen og de ansatte i en organisasjon er klar over problemet med menneskehandel, hvordan det kommer til uttrykk i deres virksomhetsområde, samt den nasjonale/lokale responsen mot menneskehandel og de respektive aktørene.**

Etablering av kontakt og samarbeid med aktører som bekjemper menneskehandel

Å gi humanitær støtte er en utfordrende oppgave som krever betydelige ressurser, ettersom problemene som mennesker på flukt fra kriser og konflikter står overfor, varierer fra nødhjelp til langsiktig integrering. Selv om førstelinjepersonell er i stand til å se og gjenkjenne antatte situasjoner eller ofre for menneskehandel, kan de ikke forventes å gi omfattende hjelp til disse personene eller reagere på mistenkelige situasjoner alene. Gitt kompleksiteten i menneskehandel og dens innvirkning på ofrenes psykiske og fysiske helse, er det avgjørende at førstelinjetjenesten kommer i kontakt og etablerer samarbeid med andre aktører, som politimyndigheter, lovpålagte/offentlige sosiale tjenester og spesialiserte frivillige organisasjoner som arbeider mot menneskehandel. Ledelsen i en organisasjon bør forsøke å sette seg inn i rollene og ansvarsområdene til de ulike instansene og tjenesteleverandørene, og gjøre sitt beste for å opprettholde åpne kommunikasjonskanaler og alltid sørge for fortrolighet og vern av personopplysninger i alle utvekslinger.

Utvikling av retningslinjer og prosedyrer

Selv om humanitære aktører kanskje ikke møter ofre for menneskehandel eller observerer en situasjon på daglig basis, er det viktig å unngå ad hoc-handlinger som kan være skadelige for et antatt offer, andre som mottar bistand eller de ansatte, eller som kan usette det målrettede arbeidet til anti-menneskehandelsaktører for risiko. For å unngå en slik ugunstig utvikling anbefales det på det sterkeste at en organisasjon så tidlig som mulig utarbeider en policy om menneskehandel, samt standard operasjonsprosedyrer (SOP-er) som skal følges av de ansatte i ulike situasjoner. Slike policyer og SOP-dokumenter bør dekke følgende spørsmål og mulige scenarier:

- Nulltoleranse for menneskehandel i alle organisasjonens aktiviteter og handlinger utført av ansatte og tilknyttede personer;
- Skissere etiske retningslinjer for organisasjonens ansatte og andre tilknyttede personer, fremheve behovet for overholdelse av menneskerettsstandarder og eksplisitt forby kontakt med enhver person som med rimelighet kan mistenkes for å være involvert i menneskehandel, samt bruk av tjenester fra en person som er antatt å være offer for menneskehandel. De ansatte i organisasjonen og tilknyttede personer skal ha en eksemplarisk personlig atferd for å sikre at de bidrar til å bekjempe menneskehandel og ikke forverrer problemet. Ettersom menneskehandel kommer av etterspørsel, inkludert etterspørsel etter seksuelle tjenester eller billig/ulønnet arbeidskraft, bør det være forbudt for ansatte i en organisasjon og tilknyttede personer å betale for sex eller be om sex, arbeidskraft eller andre ytelser i bytte mot en tjeneste, uavhengig av prostitusjons juridiske status i henhold til lokal lovgivning. Med tanke på at barn er spesielt sårbare for menneskehandel, må ansatte i en organisasjon og tilknyttede personer aldri ha seksuelle møter med noen under 18 år.
- Sikre at de ansatte i en organisasjon og tilknyttede personer holdes ansvarlig overfor de rette myndighetene for ulovlige aktiviteter som oppfordrer til menneskehandel eller for å ha opptrådt i strid med de ovennevnte standardene.
- Tilby trygge og tilgjengelige mekanismer og prosedyrer for å anmelde menneskehandel og relaterte overgrep for å oppfordre ofrene til å stå frem.

Bevisstgjøring og opplæring av ansatte

Obligatorisk opplæring i anti-menneskehandel er avgjørende for å sikre at de ansatte i en organisasjon og tilknyttede personer, for eksempel frivillige, har en forståelse av hva som utgjør menneskehandel og hvordan det gir seg uttrykk i dag – inkludert i krise- og konfliktsituasjoner – samt at de gjør seg kjent med lovgivning, aktører og mekanismer mot menneskehandel i landet der organisasjonen har sin virksomhet. Slik opplæring er tilgjengelig både på nett og andre steder, ofte gjennomført gratis av internasjonale organisasjoner eller spesialiserte frivillige organisasjoner som jobber mot menneskehandel. Mer detaljert informasjon om opplæring i bekjempelse av menneskehandel i forbindelse med den humanitære krisen knyttet til krigen mot Ukraina, finner du her: <https://www.osce.org/cthb/562572>. Som migrasjon og humanitære kriser alltid viser, er førstelinjetjenesten det første kontakt- og informasjonspunktet for mennesker som trenger hjelp, og de bør derfor være kjent med tegn og indikatorer på menneskehandel og hvordan de skal håndtere antatte tilfeller på en kjønns sensitiv, alderstilpasset og traumebevisst måte. Publikasjonen «Identifisering av menneskehandel knyttet til den humanitære krisen som følge av krigen mot Ukraina: Brief for førstelinjepersonell» (<https://www.osce.org/cthb/561466>) kan således være en nyttig innledende informasjonskilde og påminnelse.

Overvåking og justering

Ledelsen i en organisasjon må jevnlig følge med på de vedtatte mekanismene og tiltakene mot menneskehandel for å sikre at eventuelle hull eller manglende funksjonalitet identifiseres, og for å kunne innføre nødvendige justeringer. Erfarne aktører i kampen mot menneskehandel, for eksempel spesialiserte frivillige organisasjoner som arbeider på samme område, kan være til hjelp når det gjelder å gjennomføre slik overvåking og diskutere mulige forbedringer.